

Gesamtkunstwerk

The Beurs was a fantastic laboratory for Berlage, a project in which he could not only express all his ideas about a new architectural style, but also those about a fairer society.

From the same collectivist thought, he wanted the new Koopmansbeurs to become a work in which different art disciplines would form an equal unit. This “Gesamtkunstwerk” was supposed to stimulate people’s spiritual development and would be a wonderful community work, according to Berlage. His friend and kindred spirit Albert Verwey (1865-1937) was commissioned by him to devise which wall decorations, sculptures and reliefs should be placed in the stock exchange. This self-taught literature, historian and philosopher helped Berlage to combine the sculptures and poetic foundations of the Stock Exchange with the architectural design, so that an organic whole was created.

Albert Verwey

In eighteen significant quatrains, poet / writer Albert Verwey explained his deeper thoughts about the stock exchange building, commissioned by Berlage. The poems in turn served as a guideline for the decorations on and in the building. The makers of the sculptures, the reliefs, the friezes and the glassware, which were attracted by the architect, each set to work with a quatrain. Together, the quatrains are a beautiful poem. The poem can be read on the following pages.

BEGINSEL

Wie wand en ruit van dit gebouw wil sieren –
Want niet daar vrij van toon' zich 't tooiend beeld -,
Zie in den geest hoe 't zich in ruimten deelt,
Die saam eenzelfd doch elk haarzelfs plan vieren.

PLAN

Gestalt van helden en gekleurd tafereel
Beitle in den steen, gij kunstenaar, brande in ramen.
Tijdelijke daad, verheerlijkt, vlecht' tesamen.
Gedachte en Droom, uw zin-rijk lijn-gespeel.

DE SLUITSTENEN

De sluitsteen die de bogen samenhoudt
Drage als een teken boven onze hoofden
Boog net en ploeg, schip vuur getouw: beloofden
Die weinigen niet wat heel een wereld bouwt?

DE DRIE STANDBEELDEN

Een hoek naar stad, twee naar het IJ staan open:
Een toren de een waar Ridder Gijsbrecht sta:
Een Dam, zijn dam in d'Amstel sla hij ga;
't Zeerijk deed Coen, 't zeerecht doet Grotius hopen.

DE TOREN

De toren sprak naar stad gewend:
Gij burgers, die daar jaagt en rent,
Sta stil als ik en beidt uw tijd,
Zij die geloven, haasten niet.
De goede en sterke daad geschiedt
Te rechter uur, den tijd ten spijt.

De toren spreekt tot iedere vreemd
Die naar de stad zijn richting neemt:
Sta vast als ik en duur uw uur
Wie op zijn kracht niet vol berust,
Wiens ijver halfweegs wordt geblust,
Houdt hier geen stand, heeft hier geen duur.

HUN ONGANG

Als voorhoofd strekt de steen op de ingangsbogen.
't Verstand des Handels breke in heldre lijn

Daar uit: tussen zo mens als dingen zijn
Veel omgangsdagen die 't bestaan beoogen.

DE PARADIJS-TOESTAND

De mens groeit en de boom groeit,
Totdat zijn hand de vrucht grijpt:
De vreugd die in die lucht rijpt
Is dat gemeenschaps droom bloeit.

De boomhand en de menshand
Zochten elkaar:
Zo wordt in 't aardse wensland
Iedere droom waar
Alle dingen, levende en dode,
Maar die, daarom juist, niet dood zijn,
Zoeken elkander, opdat vlode
Van elk doelloosheids pijn.

De mens groeit en de boom groeit,
En iedere beter,
Omdat de een zorgt voor de aer: zo vroom, bloeit
Voeder en eter

DE BEDORVEN BESCHAVING

Tussen mensen en dingen
Is 't wisselleven,-
Toch, tussen nemen en geven,
Zijn 't hoogre krachten die laagre dwingen.

Dingen en dieren
Dienen en vieren
Den mens:
De minder machtige
Dienden de krachtige
Heersers: mens onder mens.

HET TOEKOMSTBEELD

Totdat in den heerser de dienaar van allen,
In iedren dienaar een man ontwaakt;
En voor de gelijken de vruchten vallen
Die de arbeid van alleen eedler maakt.

Totdat al dingen en wezens, verbonden
Door heilrijke arbeid, een eenheid zijn:-
Over de aarde zullen zich rondren
De gulden weefsels in den sterreschijn.

HET VERKEER

De aard wordt straks één: De volkren zijn als geroepen
Van d'eenen bond die heel haar bol beheerscht.
Door land, door zee, streeft trein, streeft vloot om 't zeerst
Naar 't wisselend doel waarheen ze elkander roepen.

Eén drang doortrilt, één daad bestuurt hun vaart,
Eén droom doorwoelt het wentlen hunner raadren,
Zij zijn 't gegolf, 't gestroom door ijzren aadren
Van 't worstlend Leven dat de Mensheid baart.

VERLEDEN-HEDEN-TOEKOMST

Treedt in: de Ruil van ding om ding lokt edel;
De Koopman haalt, verschaarst, deel uit om Winst;
"Een mensheid werk', dele elk naar de meest noch winst,
Maar loon naar werk," zo zingt de Toekomst-vedel.

De Geldvorst waakt: naar goude' en zilvren schijven
Stromen nu hier- en dan daarheen, neemt hij waar
Waar 't net van goud te licht schijnt, waar te zwaar,
En laat geen menswerk uit zijn mazen blijven.

Dus woelt het al: dus wordt de mens beheerd
Door dragers van die zelfgeschapen nachten.
Behoeft en geld: natuur en mensenkrachten
Maken hem slaaf van wie zulk heersen leert.

TELEGRAAFKANTOOR

Hier gaat voor elk die 't wenscht de wereld open
En 't willend woord snelt langs gestrekte lijn.
Geheimen die van de aarde en 't leven zijn
Bezielen 't stel en doen het de aard doorlopen.

TELEFOONKANTOOR: STAD

't Spreek-werktuig brengt d'een mensch den, andren nader,
't Gesproken woord vindt een geopend oor:
Boodschap en vraag vliegt de stads-wijken door,
En daad en antwoord volgen ze te gader.

GOEDEREN-, GRAAN-, EN SCHIPPERSBEURS

Van jacht en visvangst, vee- en vruchtenteelt,
Nijverheid en vervoer, zij 't vormrijk leven
In kleur en lijn rond iedre ruitm geschreven
Waar wáár, en graan, en vaart zijn volgers deelt.

DE BESCHAVING

Gedierte en wilde en 't felle pijlgekling.
De landman zaait: de visser werpt de zegen.
Handwerk en ruil: de schatten eens verkregen
Behoren 't huis. Wat vreemde en kostbre ding

Brengt een joodse handlaar? Uit zijn ooggeglinster
Vonkt lust naar winst. De Christen-koopman breidt
Die reis nog uit, die oost naar west verleit
En west naar oost, lokt slechts de zoete winst er.

Fabriek en Bank: Fabrieksheer doet een heir
Van slaven (vrijen) al 't verbruik van de aarde
Voortbrengen, staaplen, schat de tijd en waarde,
En stuurt nu her, dan der, naar 't voordeel meer;

POSTKANTOOR

De daad van velen is elke 'enkling licht,
De duizendvoudge vracht in-eens gedragen,
Maakt één van duizend dien in schuit nog wagen
Vervoerders worden van hun licht gewicht.

TELEFOONKANTOOR: RIJK

Doch stad niet enkel, 'Rijk vereent die draad,
Die heinde en ver hoorder verbindt en spreker;
Gedachte en stemtoon hoort men even zeker,
't Zij me in 's lands hart of op 's lands grenzen staat.

EFFECTENBEURS

Waar die alle andre meet, het Geld, en blaren
wier waarde waarde, almaar 't vertrouwen, daalt en ryst,
schat die 't Gerucht én 't Werklyk schatbre pryst:
Symbool, soms vol, soms leeg, steeds vol gevaren.

HET KOFFIEHUIS

't Gezin in 't ruim van 't klein vertrek besloten
Kleedt eigen leven naar zijn eigen aard.

In 't samenzijn dat vreemde aan vreemding paart
Wordt grootre ruimte en ruimere aard genoten.

DE TRAP

DE KOOPMAN

De Koopman die zijn vloot op zeeën heeft-
Fabriek- en landvolk slaven voor zijn vrachten-:
Schoon, zo dat Ambt tot heil van 't volk betrachten,
Slecht, zo zijn Buidel te vullen streeft.

WAARDE

Waar kracht van mens en deugd van ding zich paren
Wordt het gewrocht een waarde en leidt voortaan
Zijn leven mee in 't ding- en mens-bestaan
Dat één maakt wie daarvóór gezonderd waren.

ARBEID

Uit arbeid komt, naar arbeid telt elk ding
In 't groot verband van arbeid-kwekend leven-
Misdoet wie arbeid steelt, wie schat? –om 't even
Vermengd of puur: arbeidsontheiliging.

FABRIEKSSHEER

Fabrieksheer die van 't volk den arbeid regelt
En 't werk van elk door 't werktuig honderdvoudt,
Te groot zij 't deel niet dat daarvoor ge onthoudt:
't Wapen is 't goud van 't volk waar gij mee zegelt.

ZAAL VAN DE KAMER VAN KOOPHANDEL

De Stad aan 't IJ: haar handel in Euroop,
Wie Dantzig 't graan, de Taag haar kruiden deelde;
Haar vaart op de Oost, waar 't strijdbare zwaard eens
speelde,
Waar ze aanstonds vrede en 't Oosten open hoop.

HET GROTE RAAM

De Koopman komt, pleegt raad, waar kleurge ruit
Drie beelden toont: bij dorp en slot en graven
Van d'Amsterdam: bouw van visdorp en haven
Aan Schones strand: Batavia steekt uit.

VERENIGING VOOR DEN EFFEKTENHANDEL

Gewicht en maat wier norm een volk bewaart,
Slijtloos metaal in dicht foedraal gesloten,
Zy 't Zuivre Brein: zyn Koers verklaart
Wat roerselskoers verkleinen of vergrooten.

Beurs van Berlage

Damrak 243

1012 ZJ Amsterdam

E info@beursvanberlage.com

T 020 530 41 41

www.beursvanberlage.com